

Vergaderjaar 2021–2022

26 488

Behoeftestelling vervanging F-16

30 806

Onbemande vliegtuigen (UAV)

Nr. 468

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 24 juni 2022

Inleiding

Op 1 juni heeft Defensie haar Defensienota 2022 (DN2022) (Bijlage bij Kamerstuk 36 124, nr. 1) gepresenteerd. Hierin staan veel maatregelen om Nederland sterker te maken, Europa veiliger en de NAVO en EU krachtiger. Twee van deze maatregelen zijn de aanschaf van zes extra F-35's en vier extra onbemande verkenningvliegtuigen (MQ-9 Reaper). Uit operationele en doelmatigheidsoverwegingen is het van belang op zeer korte termijn over te gaan tot verwerving van zes F-35 toestellen en vier MQ-9 toestellen. Hierbij kan helaas niet worden gewacht op parlementaire goedkeuring van de reeds ingediende eerste suppletoire begroting en de ontwerpbegroting 2023. Dit omdat Defensie wil voorkomen dat de voor Nederland optimale productieseries voor deze capaciteiten misloopt, met vertraging tot gevolg. Daarom heeft de Minister van Defensie op 24 juni jl. een tweede incidentele suppletoire begroting (ISB) (Kamerstukken 36 143 en 36 144) ingediend.

Met deze brief wil ik, mede namens de Minister van Defensie, uw Kamer verzoeken om versneld haar budgetrecht uit te oefenen met betrekking tot voorgenoemde twee maatregelen uit DN2022. Het is nodig om de Amerikaanse overheid voor medio juli aanstaande te berichten over mijn besluit tot verwerving van de extra zes F-35 toestellen en uiterlijk 31 augustus de bestelling te plaatsen voor de vier MQ-9 toestellen. Deze versnelde werkwijze past ook bij de motie van het lid Valstar c.s. (Kamerstuk 35 925 X, nr. 70) van 10 mei jl., die het kabinet verzoekt zo snel mogelijk nieuw materiaal aan te schaffen en onderhoudsachterstanden weg te werken.

In deze brief doe ik uw Kamer tevens het verzoek om de jaarlijkse voortgangsrapportage project Verwerving F-35 voortaan op uiterlijk 1 november aan te bieden, vanwege het feit de Amerikaanse ramingen voortaan enkele maanden later dan voorheen worden gedeeld als gevolg van gewijzigde Amerikaanse verantwoordingsprocessen.

Context

Verwerving F-35 jachtvliegtuigen

Nederland heeft de optie om bij het Amerikaanse *JSF Program Office* (JPO) zes toestellen te bestellen in de voor Nederland optimale productieserie (LOT 17) waarbij levering is voorzien in 2025. Omdat het JSF Project Office (JPO) en de leveranciers de contractonderhandelingen voor de productieseries LOT 15 tot en met LOT 17 op korte termijn sluiten, is het zaak dat Nederland uiterlijk in juli 2022 de zes vliegtuigen bij het JPO bestelt.

Als de toestellen later worden besteld, levert dit minimaal een vertraging van twee jaar op waardoor een gat ontstaat in het leveringsschema van de toestellen. De completering van het derde squadron en de operationele voordelen worden dan pas minimaal twee jaar later bereikt. Vanwege de toename van bestellingen van F-35 toestellen door andere landen is het uiterst onzeker of Nederland de toestellen binnen afzienbare tijd in de eerstvolgende productserie (LOT 18) kan bestellen, waardoor de productie en levering nog verder vertragen.

Verwerving MQ-9 toestellen

De productielijn van de configuratie van de MQ-9 (Type A) die Nederland in gebruik heeft en wederom wil aanschaffen loopt op zijn eind alsook het contract via *Foreign Military Sales*. Daarna produceert de fabrikant een andere configuratie van dit toestel. De verwerving van de vier MQ-9 vliegtuigen met een afwijkende configuratie heeft negatieve gevolgen voor de implementatie in de huidige concepten voor operatie, instandhouding en opleiding. Nederland heeft tot uiterlijk 31 augustus aanstaande de mogelijkheid om bij het Amerikaanse *MQ-9 Program Office* vier MQ-9 toestellen te bestellen met dezelfde configuratie waarbij levering is voorzien in 2026. De huidige configuratie kan binnen de bestaande contracten ten minste een jaar eerder en tegen gunstiger financiële voorwaarden worden geleverd en biedt naar verwachting de meeste operationele voordelen.

Behoefte

Verwerving F-35 jachtvliegtuigen

Met de eerdere bestelling van negen additionele F-35 jachtvliegtuigen (Kamerstuk 26 488, nr. 452) is de basis gelegd voor een derde F-35 squadron. Met de aanvulling van zes toestellen ontstaan drie volledige squadrons met in totaal 52 toestellen. Hiermee komt Defensie tegemoet aan de NAVO-doelstelling van minimaal 52 inzetbare F-35's, waarvan acht toestellen in de VS voor opleiding en training. Zo kan Nederland samen met andere Europese NAVO-landen invulling geven aan de gezamenlijke bescherming en verdediging van het Europese luchtruim. Met een volledig derde squadron is het mogelijk langdurig vier F-35's in te zetten of kortdurend acht F-35's in te zetten in één missie. Tegelijkertijd is het mogelijk om kortdurend met vier F-35's een tweede missie te bedienen. Dit is nodig om flexibel te reageren op veranderende omstandigheden.

Binnen de geluidscontouren van de vliegbases van Leeuwarden en Volkel is voldoende ruimte voorzien om de additionele vliegtuigen te accommoderen. Dit is onafhankelijk van de reactivering van Vliegbasis de Peel; daar zullen geen F-35 toestellen permanent worden gestationeerd.

Verwerving MQ-9 toestellen

Met de verwerving van vier MQ-9 vliegtuigen wordt de capaciteit verdubbeld naar acht toestellen ten opzichte van het gestelde in de A-brief van het project *Medium Altitude Long Endurance Unmanned Aerial Vehicle* (MALE UAV) (Kamerstuk 30 806, nr. 10). Dit leidt tot verhoogde inzetbaarheid en wendbaarheid van de vliegtuigen. Zo is deze capaciteit voor twee verschillende missies tegelijk inzetbaar. Met acht toestellen wordt de (maritieme) *intelligence, surveillance and reconnaissance* capaciteit van de krijgsmacht significant verbeterd. Met de uitbreiding van sensorcapaciteit kan op meerdere plekken tegelijk, boven land en boven zee, hoogwaardige informatie worden verzameld. Dit geeft een impuls aan informatiegestuurd optreden en versterkt de inlichtingenpositie van de krijgsmacht.

Kenmerken

Verwerving F-35 jachtvliegtuigen

Voor een compleet derde F-35 squadron zijn zes F-35 toestellen nodig plus de aanschaf van additionele, initieel benodigde reservedelen, speciale gereedschappen, meet- en testapparatuur en vliegtuig gebonden apparatuur. De bewapening van de F-35 vliegtuigen maakt geen deel uit van deze brief. De Kamer ontvangt in 2023 de A-brieven voor de verwerving van strategische en tactische lucht-grondbewapening van de F-35 en de A-brief *Deep strike capaciteit Air*.

Verwerving MQ-9 toestellen

In de verwervingsfase van de additionele vier MQ-9 vliegtuigen houdt Defensie rekening met de maatregelen voor aanvullende sensoren, waarbij zowel de software upgrade als hardware tijdens de productie van de vier additionele toestellen wordt meegenomen. Zoals gemeld in de DN2022 informeer ik uw Kamer over deze aanvullende behoeftestellingen met de A-brieven «Versterken MQ-9 capaciteit: *Sigint/ESM Pod*» (2022) en «Versterken MQ-9 capaciteit: *Maritime Surveillance pod*» (2023). Voor de behoeftestelling van de bewapening van de MQ-9 ontvangt uw Kamer de separate A-brief «Bewapening MQ-9».

Risico's

Omdat beide behoeften een ophoging betreffen van reeds lopende verwervings-trajecten zijn de projectrisico's onveranderd.

Een specifieke risico betreft de wereldwijde toename van de vraag naar F-35 en MQ-9 toestellen waardoor er verdringingseffecten in de productie kunnen ontstaan. Voor de verwerving van de zes F-35 toestellen is het onzeker of de Nederlandse behoefte aan zes F-35 toestellen kan worden ingepast in het productieschema voor de volgende productieserie F-35's, vanwege geplande bestellingen van andere landen. Hierdoor kan de levering verder vertragen. Een tijdige bestelling alsmede het versneld aangaan van verplichtingen is een mitigerende maatregel voor dit risico.

Financiële aspecten

Met de ISB's wordt het ritme van het totale projectbudget voor de zes F-35 toestellen en de vier MQ-9 toestellen gewijzigd ten opzichte van de eerste suppletoire begroting en wordt budget versneld toegevoegd aan de begroting in plaats van met ontwerpbegroting 2023. De bijgaande

commercieel-vertrouwelijk brief bevat nadere informatie over de kostenramingen van de zes F-35 en de vier MQ-9 vliegtuigen.¹

Vooruitblik

Zoals vermeld, ben ik voornemens de Amerikaanse overheid uiterlijk medio juli aanstaande te berichten over mijn besluit tot verwerving van de extra zes F-35 toestellen en voor eind augustus wil ik het besluit tot verwerving van de vier MQ-9 toestellen communiceren. Bij een tijdige bestelling is de levering van de zes F-35 vliegtuigen thans voorzien in 2025 en de levering van de additionele MQ-9 vliegtuigen in 2026.

Voortgang en rapportage

In de uitgangspuntennotitie project Verwerving F-35 van 7 maart 2019, is vastgesteld op welke wijze de Ministeries van Defensie en Economische Zaken en Klimaat uw Kamer informeren over de voortgang van het project. Uw Kamer ontvangt jaarlijks in het voorjaar de financiële verantwoording en uiterlijk op Prinsjesdag de voortgangsrapportage van het project Verwerving F-35.

Ik zou, mede namens de Minister van Economische Zaken en Klimaat, uw Kamer het verzoek willen doen de deadline voor de jaarlijkse voortgangsrapportage voortaan op uiterlijk 1 november vast te zetten. Het Amerikaanse *JSF Program Office* heeft de partners in de tweede week van juni geïnformeerd over het feit dat de ramingen voortaan enkele maanden later dan voorheen worden gedeeld met de partners vanwege gewijzigde Amerikaanse verantwoordingsprocessen. Wanneer de planning in de uitgangspuntennotitie van 2019 wordt aangehouden, is Defensie niet in staat de meest recente ramingen tijdig te valideren. Als de voortgangsrapportage voortaan uiterlijk op 1 november aan uw Kamer wordt aangeboden, dan kunnen de recente ramingen gevalideerd en geanalyseerd worden met het *Life Cycle Cost*-model dat in beheer is bij TNO voor alle reeds bestelde F-35 vliegtuigen. Zo kan Defensie inzichtelijk maken of de kosten voor zowel de investering als de exploitatie van het project binnen het daarvoor beschikbaar gestelde budget passen. Hoewel de voorgestelde wijziging geen verband houdt met de ISB, is het neveneffect dat er in een latere rapportage over alle bestelde toestellen, inclusief de voorziene extra zes, gerapporteerd kan worden.

Uw Kamer wordt over de voortgang van het project MALE UAV geïnformeerd via de begroting, het jaarverslag van het Defensiematerieelbegrotingsfonds, de inzetbaarheidsrapportage en het Defensie Projectenoverzicht.

De Staatssecretaris van Defensie,
C.A. van der Maat

¹ Ter vertrouwelijke inzage gelegd, alleen voor de leden, bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.